ד שָׁם ל"ה (ע"ב) לְפֵרוּשׁ הַנִּמּוּקֵי יוֹסֵף (ח. ד"ה קשר) וְהַסְכָּמַת מַהֲרִ"ן חָבִיב. ה בֵּית יוֹסֵף (ד"ה כתוב בתרומת הדשן). ו הָרֹא"שׁ (הלכות תפילין סי' יח) מֵהַהִיא דַּעֲרָכִין ג' (ע"ב) וּזְבָחִים י"ט (ע"א).

אֲבָל לֹא בַּחֲצִי הָעֶצֶם שֶׁסָּמוּךְ לַשֶּׁחִי (סמ"ק (סי' קנג)). (גִּדֵּם (ה) * שֶׁאֵין לוֹ יָד (ד) [ד] רַק זְרוֹעַ, * יַנִּיחַ (ו) * בְּלֹא בְּרָכָה) (תּוֹסָפוֹת פֶּרֶק הַקּוֹמֶץ (מנחות לז. ד"ה אין לו) כָּתְבוּ דְּגִדֵּם חַיָּב, וּבְאוּר זָרוּעַ (הלכות תפילין ס. ד"ה וצריך להיות) כָּתַב דְּפָטוּר): ב (ז) * ד הַמִּנְהָג הַנָּכוֹן (ח) שֶׁיְּהֵא הַיּוּ"ד שֶׁל קֶשֶׁר תְּפִלָּה שֶׁל יָד לְצַד הַלֵּב, וְהַתְּפִלָּה (ט) עָלָיו לְצַד חוּץ. (י) * יֵשׁ לִזָּהֵר שֶׁלֹּא תָּזוּז (ה) [ה] יוּ"ד שֶׁל הַקֶּשֶׁר (יא) מֵהַתְּפִלָּה: ג * ה הַמִּנְהָג הַנָּכוֹן לְתַקֵּן שֶׁהַמַּעְבַּרְתָּא שֶׁבָּהּ הָרְצוּעָה עוֹבֶרֶת תְּהֵא מוּנַחַת לְצַד הַכָּתֵף, (יב) וְהַקְּצִיצָה לְצַד הַיָּד: ד (יג) ו לֹא יְהֵא (יד) דָּבָר (ו) [ו] חוֹצֵץ בֵּין תְּפִלִּין לִבְשָׂרוֹ, לֹא שְׁנָא

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

[ד] רַק זְרוֹעַ. עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב. וּבְחַוּוֹת יָאִיר שָׁם כָּתַב דְּאִם נִקְטַע הַקָּצֶה פָּטוּר, אֲבָל גִּדֵּם מַעִקָּרָא כָּל שֶׁנִּשְׁאַר לוֹ בַּחֵלֶק הָעֶלְיוֹן קָרוֹב לַכָּתֵף מָקוֹם לְהָנִיחַ תְּפִלִּין יֵשׁ לוֹמַר דְּחַיָּב לְהָנִיחַ, דְּזֶה הַנִּשְׁאָר הָוֵי יָד דִּידֵיהּ. וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ג) וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים וּבִפְנִים מְאִירוֹת חֵלֶק ג' סִימָן י"א וּבְתִפְאֶרֶת צְבִי סִימָן ב'. וּמְחַוַּרְתָּא לְהָנִיחַ בְּלֹא בְּרָכָה וִיבָרֵךְ עַל שֶׁל רֹאשׁ שְׁתַּיִם כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַשְּׁבוּת יַעֲקֹב. וְכָתַב בְּשַׁאֲגַת אַרְיֵה סִימָן (ל"ד) [ל"ז] דְּמִי שֶׁאֵין לוֹ זְרוֹעַ דְּפָטוּר מִשֶּׁל יָד, מִכָּל מָקוֹם חַיָּב לְהָנִיחַ שֶׁל רֹאשׁ, עַיֵּן שָׁם: ב [ה] יוּ"ד. עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב. וְכָתַב בְּסֵפֶר שַׁלְמֵי צִבּוּר (דיני תפילין אות יא) שֶׁבְּסֵפֶר זֵר זָהָב הוֹכִיחַ מַהֲרִ"י צֶמַח מִדִּבְרֵי הָרַב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה דְּצָרִיךְ שֶׁלֹּא תָּזוּז הַיּוּ"ד לְעוֹלָם אֲפִלּוּ בִּהְיוֹתָם מֻנָּחִין בְּתוֹךְ הַכִּיס וְעַל כֵּן נוֹהֲגִים רַבִּים מִיִּרְאֵי הַשֵּׁם לִקְשֹׁר הַיּוּד עִם חוּט שֶׁל גִּיד עִם הַתְּפִלָּה, וְאֵין קוֹשְׁרִין אוֹתָהּ עִם הָרְצוּעָה בִּשְׁעַת הַהֲנָחָה עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּלְדִידִי צָרִיךְ עִיּוּן דְּעַל יְדֵי קְשִׁירָה זוֹ יִהְיֶה הַחוּט שֶׁל גִּיד סְבִיב הַתִּתּוֹרָא וְהוּא חוֹצֵץ בֵּין הַזְּרוֹעַ לַתְּפִלִּין. וְאֶפְשָׁר כֵּיוָן דְּהַחוּט הַקָּשׁוּר הוּא בִּכְלוֹת הַתִּתּוֹרָא בִּמְקוֹם הַמַּעְבַּרְתָּא לֹא אִכְפַּת לָן שָׁם בַּחֲצִיצָה רַק בִּמְקוֹם הַתִּתּוֹרָא שֶׁהַפָּרָשִׁיּוֹת מֻנָּחִים בִּפְנִים וְצָרִיךְ עִיּוּן. וּלְעִנְיַן מַה שֶּׁכָּתַב שֶׁאֵין קוֹשְׁרִים עִם הָרְצוּעָה עַיֵּן לְקַמָּן (ס"ק) [סָעִיף] ח': ד [ו] חוֹצֵץ. עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב

בַּאֵר הֵיטֵב

(ד) רַק זְרוֹעַ. מִי שֶׁנִּקְטְעָה יָדוֹ שְׂמָאלִית, פָּטוּר מִלְּהָנִיחַ בְּיָמִין, תְּשׁוּבַת רַמָ"א סִימָן קנ"ב. וּבִתְשׁוּבַת שְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק א' סִימָן ג' חוֹלֵק וְהֶעֱלָה לַהֲלָכָה דְּיֵשׁ לְהָנִיחַ הַגִּדֵּם שֶׁאֵין לוֹ יָד רַק זְרוֹעַ אוֹ מִי שֶׁנִּבְרָא בְּיָדוֹ אַחַת וְהוּא הַיְמָנִית, לְהָנִיחַ עַל יְמִינוֹ, וִיבָרֵךְ שְׁתַּיִם עַל שֶׁל רֹאשׁ וְיֵצֵא לְכֻלֵּי עָלְמָא, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה"ט) וּבִתְשׁוּבַת חַוּוֹת יָאִיר סִימָן קס"ז וּבְמָגֵן אַבְרָהָם סָעִיף קָטָן ג' וּבְבֵית יַעֲקֹב סִימָן קמ"ט: ב (ה) יוּ"ד. בְּזֹהַר פָּרָשַׁת פִּנְחָס (ח"ג רלו:) מַחְמִיר מְאֹד בָּזֶה: ד (ו) חוֹצֵץ. בִּזְבָחִים דַּף י"ט (ע"א) מִבַּעְיָא אִי כִּנָּה חַיָּה וּשְׂעָרוֹ הָוֵי חֲצִיצָה

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

עֲדַיִן בְּשַׂר הַתָּפוּחַ, וְיֵצֵא בָּזֶה עַל כָּל פָּנִים דַּעַת הַגְּרָ"א וּשְׁאָר פּוֹסְקִים, מִמַּה שֶּׁיִּהְיוּ מֻנָּחִים לְמַטָּה מִמְּקוֹם הַקִּבֹּרֶת וְלֹא יֵצֵא בָּזֶה אַלִּיבָּא דְּכֻלֵּי עָלְמָא וְגַם הַבְּרָכָה יִהְיֶה לְבַטָּלָה: (ה) שֶׁאֵין לוֹ יָד. רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁנִּטַּל פִּסַּת יַד שְׂמֹאלוֹ עִם כָּל הַקָּנֶה עַד הַקּוּבְד"וֹ שֶׁנִּקְרָא עֶלִינְבּוֹיגִי"ן, אֲבָל אִם נִשְׁאַר קְצָת מֵהַקָּנֶה גַּם הָאוֹר זָרוּעַ מוֹדֶה לְהַתּוֹסָפוֹת דְּחַיָּב בִּתְפִלִּין וִיבָרֵךְ גַּם כֵּן, כֵּן מָצָאתִי בְּאוֹר זָרוּעַ (הלכות תפילין סי' תקעז) אֲשֶׁר זָכִינוּ מִקָּרוֹב לְאוֹרוֹ: (ו) בְּלֹא בְּרָכָה. עַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה בלא ברכה). וְאִם (ה) אֵין לוֹ יַד שְׂמֹאל כְּלָל, אוֹ אֲפִלּוּ (ו) קְצֵה הַזְּרוֹעַ שֶׁלְּמַעְלָה מִמְּקוֹם הַקִּבֹּרֶת נִשְׁאַר וּמְקוֹם הַקִּבֹּרֶת אֵין לוֹ כְּלָל, פָּטוּר מִלְּהָנִיחַ הַשֶּׁל יָד אַף בְּיָמִין, (ז) א]וְיֵשׁ מַחְמִירִין בָּזֶה. וְכָל זֶה (ח) שֶׁנַּעֲשָׂה גִּדֵּם בִּשְׂמֹאל דְּהוּא מְקוֹם הֲנָחַת הַתְּפִלִּין, אֲבָל אִם נַעֲשָׂה גִּדֵּם בְּיָמִין, אֲפִלּוּ נִקְטַע לוֹ כָּל הַיָּד חַיָּב בִּתְפִלִּין, וִיבַקֵּשׁ לַאֲחֵרִים שֶׁיְּנִיחוּהוּ עָלָיו: ב (ז) הַמִּנְהָג הַנָּכוֹן. עַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א שֶׁכָּתַב דְּדִינָא דִּגְמָרָא הוּא לְפֵרוּשׁ הַגְּאוֹנִים: (ח) שֶׁיְּהֵא הַיּוּ"ד וְכוּ'. עַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה המנהג) שֶׁכָּתַבְנוּ שֶׁנָּכוֹן לִזָּהֵר שֶׁלֹּא יַרְחִיב הַרְבֵּה אֶת כֶּפֶל קֶשֶׁר הָעֲנִיבָה שֶׁהָרְצוּעָה עוֹבֶרֶת בָּהּ, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה גַּם מְקוֹם הַדּוּק הָרְצוּעָה סָמוּךְ לְהַתְּפִלִּין לְצַד הַלֵּב: (ט) עָלָיו וְכוּ'. אֵין רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁתִּהְיֶה הַתְּפִלָּה מֻנַּחַת עַל הַיּוּ"ד, דְּוַדַּאי בָּעִינַן שֶׁתְּהֵא הַיּוּ"ד אֵצֶל הַתְּפִלָּה בְּשָׁוֶה וְלֹא מִתַּחְתֶּיהָ, (ט) רַק רְצוֹנוֹ לוֹמַר דִּלְפִי שֶׁהוּא מַטֶּה הַתְּפִלִּין לְצַד הַגּוּף כְּמוֹ שֶׁכָּתַב סָעִיף א' לָכֵן נִקְרָא יוּ"ד שֶׁל צַד הַגּוּף לְמַטָּה וְהַתְּפִלָּה עָלָיו לְצַד מַעְלָה: (י) יֵשׁ לִזָּהֵר. וּבְזֹהַר פָּרָשַׁת פִּינְחָס (ח"ג רלו:) מַחְמִיר מְאֹד בְּעִנְיָן זֶה. (י) וְיֵשׁ מַחְמִירִין דְּגַם כְּשֶׁהֵן בְּתוֹךְ כִּיסָן צְרִיכִין לִזָּהֵר בָּזֶה שֶׁלֹּא תָּזוּז כְּלָל הַיּוּ"ד, וּמִטַּעַם זֶה יֵשׁ נוֹהֲגִין לִקְשֹׁר הַיּוּ"ד עִם חוּט שֶׁל גִּיד עִם הַתְּפִלָּה, וְרָאוּי לְבַטֵּל זֶה, דְּעַל יְדֵי הַקְּשִׁירָה יִהְיֶה חוּט שֶׁל גִּיד סְבִיב הַתִּתּוֹרָא חוֹצֵץ בֵּין הַזְּרוֹעַ לְהַתְּפִלִּין. וּבִלְבוּשֵׁי שְׂרָד (ס"ד) כָּתַב דְּרָאוּי לְבַטֵּל גַּם כֵּן הַמִּנְהָג שֶׁכּוֹרְכִין הָרְצוּעָה בִּמְקוֹם הַקִּבֹּרֶת תַּחַת הַתִּתּוֹרָא, דַּהֲוֵי גַּם כֵּן חֲצִיצָה: (יא) מֵהַתְּפִלָּה. (יא) וְיַחְתֹּךְ בַּתִּתּוֹרָא מִלְמַעְלָה וִיהַדֵּק הַיּוּ"ד עִם הַבַּיִת: ג (יב) וְהַקְּצִיצָה וְכוּ'. וְאִטֵּר הַמֵּנִיחַ תְּפִלִּין מִמִּי שֶׁאֵינוֹ אִטֵּר אוֹ לְהֵפֶךְ, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא הָרְצוּעָה וּלְקָבְעָהּ כַּדִּין, עַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה המנהג הנכון לתקן): ד (יג) לֹא יְהֵא וְכוּ'. דִּכְתִיב (יב) (שמות יג ט) 'עַל יָדְךָ' וּבִתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ כְּתִיב (שם) 'בֵּין עֵינֶיךָ': (יד) דָּבָר חוֹצֵץ. אֲפִלּוּ (יג) חֲצִיצָה כָּל דְּהוּא, ג]וְנָכוֹן לִזָּהֵר לְכַתְּחִלָּה אֲפִלּוּ בְּכִנָּה חַיָּה

בֵּאוּר הֲלָכָה

* שֶׁאֵין לוֹ יָד. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ה), וּדְלֹא כְּהַפְּרִי מְגָדִים (א"א סק"ג) שֶׁרָצָה לוֹמַר לְהָאוֹר זָרוּעַ דְּפָטוּר בְּכָל גַּוְנֵי, כִּי לֹא רָאָה לְהָאוֹר זָרוּעַ כִּי לֹא נִדְפַּס בְּיָמָיו:

* יַנִּיחַ וְכוּ'. רְצוֹנוֹ לוֹמַר ב]יָנִיחַ בְּיַד שְׂמֹאלוֹ [כֵּן מַשְׁמַע לַמְעַיֵּן בְּאוֹר זָרוּעַ גּוּפָא דְּלֹא נְהִירָא לֵיהּ שָׁם הַפֵּרוּשׁ שֶׁל הַמְפָרְשִׁים דִּלַאֲחֵרִים קָאֵי הָרִבּוּי עַל הַחִיּוּב דְּיָמִין, רַק עַל הַשְּׂמֹאל קָאֵי וַאֲפִלּוּ הָכִי פָּסַק שָׁם כְּתַנָּא קַמָּא וּפָטוּר אֲפִלּוּ בְּנִשְׁאַר לוֹ הַקִּבֹּרֶת דְּאִיהוּ מְפָרֵשׁ שָׁם אֵין לוֹ זְרוֹעַ קָאֵי עַל הַקָּנֶה. וּמַה שֶּׁכָּתַב הָרַמָ"א תּוֹסָפוֹת פֶּרֶק הַקּוֹמֶץ כָּתְבוּ דְּחַיָּב, רְצוֹנוֹ לוֹמַר אֲפִלּוּ בְּנִשְׁאַר לוֹ רַק הַקִּבֹּרֶת, וּלְפִי מַה דְּמַסִּיק הַתּוֹסָפוֹת (מנחות לז.) בַּדִּבּוּר הַמַּתְחִיל קִבֹּרֶת דִּזְרוֹעַ נִקְרָא מִמְּקוֹם הַקּוּבְד"וֹ וָהָלְאָה, וּלְהַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ג) לֹא הָיָה לוֹ הָאוֹר זָרוּעַ וּלְכָךְ הִקְשָׁה לוֹ מְאֹד דְּבָרָיו]:

* בְּלֹא בְּרָכָה. וּמֵהַבַּ"ח (ס"ב) וְנַחֲלַת צְבִי (סק"א) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק"ב) וְהַגְּרָ"א מַשְׁמַע דְּצָרִיךְ לְבָרֵךְ גַּם כֵּן, אַחֲרֵי דְּיֵשׁ לוֹ קִבֹּרֶת, וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (דין מקום הנחת תפילין ס"א) גַּם כֵּן מַסְכִּים בְּעִקַּר הַדִּין לְחִיּוּב כְּמוֹתָם אַךְ מִכָּל מָקוֹם לְעִנְיַן בְּרָכָה מְצַדֵּד לְהָקֵל. וַאֲפִלּוּ לֹא נִשְׁאַר לוֹ רַק מֶחֱצִי עֶצֶם שֶׁבֵּין הַקּוּבְד"וֹ וּבֵית הַשֶּׁחִי וּלְמַעְלָה, פָּשׁוּט דְּיָכוֹל לִסְמֹךְ בָּזֶה עַל שִׁיטַת הַגְּרָ"א דְּכָל שֶׁיֵּשׁ עֲדַיִן מִקְצָת מִן הַקִּבֹּרֶת כָּשֵׁר לִתְפִלִּין, וְלֹא יְבָרֵךְ, וְיוֹתֵר טוֹב שֶׁיְּבָרֵךְ שְׁנַיִם עַל הַשֶּׁל רֹאשׁ [הַיְנוּ לְפִי מִנְהָגֵנוּ כְּהָרַמָ"א הַנַּ"ל בְּסִימָן כ"ה (ס"ה), וּלְהַבֵּית יוֹסֵף שָׁם, אַחַת] וִיכַוֵּן לְהוֹצִיא בָּזֶה גַּם הַשֶּׁל יָד, וַאֲפִלּוּ בְּנִשְׁאַר לוֹ הַקִּבֹּרֶת וּכְמוֹ שֶׁהִסְכִּים בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"ד):

ב * הַמִּנְהָג הַנָּכוֹן שֶׁיְּהֵא הַיּוּ"ד שֶׁל קֶשֶׁר וְכוּ'. עַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה גרסינן) בְּשֵׁם מַהֲרִ"י בֶּן חָבִיב דְּמַשְׁמַע מִדְּבָרָיו דְּרַק עֲשִׂיַּת הַקֶּשֶׁר וְהַיּוּ"ד אֲשֶׁר בּוֹ צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה דַּוְקָא לְמַטָּה מֵהַתְּפִלָּה לְצַד הַלֵּב, אֲבָל כְּנִיסַת הָרְצוּעָה תּוֹךְ כֶּפֶל הַקֶּשֶׁר תָּבוֹא לְמַעְלָה מֵהַתְּפִלָּה וְהוּא הַנָּכוֹן, עַיֵּן שָׁם. אֲבָל בְּדַרְכֵי מֹשֶׁה (אות א) מַשְׁמַע שֶׁיּוֹתֵר טוֹב כְּהַמִּנְהָג שֶׁנּוֹהֲגִין שֶׁגַּם תְּחִיבַת הָרְצוּעָה בְּתוֹךְ הַקֶּשֶׁר וְהַכֶּפֶל יִהְיֶה לִימִינוֹ שֶׁהוּא לְצַד הַלֵּב, וְכֵן מַשְׁמַע בְּבַעַל הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת (פכ"ה) שֶׁגַּם הַקְּשִׁירָה גּוּפָא צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה נֶגֶד הַלֵּב, וְכֵן מַשְׁמַע לְשׁוֹן הָרֹא"שׁ לְהַמְעַיֵּן בּוֹ הֵיטֵב בְּסוֹף אוֹת י"ב בְּמַה שֶּׁכָּתַב וּמַרְחִיק הַקֶּשֶׁר מִן מַעְבֶּרֶת וְכוּ' [וְעַיֵּן שָׁם בְּמַעֲדַנֵּי יוֹם טוֹב אוֹת (כ') [ד'] שֶׁכָּתַב וְאוּלַי הָכִי פֵּרוּשׁוֹ וְכוּ' וְכָל זֶה דּוֹחַק עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ, וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי אֵין זֶה דּוֹחַק כְּלָל וְכֵן הוּא הָאֱמֶת לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב הַבַּעַל הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת] דְּמַשְׁמַע שָׁם דְּאֵין לְהַרְחִיב הַרְבֵּה אֶת כֶּפֶל קֶשֶׁר הָעֲנִיבָה רַק כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה הָרְצוּעָה עוֹבֶרֶת בְּתוֹכָהּ, וְהַכֹּל מִטַּעַם כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מְקוֹם הִדּוּק הָרְצוּעָה סָמוּךְ לַתְּפִלָּה וְלֹא לְצַד מַטָּה, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁצָּרִיךְ לִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִתְרַחֵק הַקֶּשֶׁר שֶׁל יוּ"ד גּוּפָא מֵהַתְּפִלָּה לְצַד מַטָּה וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסָעִיף ב', וְזֶהוּ הַכֹּל נִכְלָל בְּמַה שֶּׁאָמַר הַגְּמָרָא (מנחות לה:) דְּהַקֶּשֶׁר צָרִיךְ לִהְיוֹת לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה. וְהִנֵּה מִלְּשׁוֹן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ לִכְאוֹרָה מַשְׁמַע דְּסוֹבֵר כְּמַהֲרִ"י בֶּן חָבִיב מִדְּכָתַב שֶׁיְּהֵא הַיּוּ"ד שֶׁל קֶשֶׁר וְכוּ' מַשְׁמַע דִּבְמָקוֹם שֶׁתּוֹחֵב הָרְצוּעָה בַּכֶּפֶל אֵינֶנּוּ לְצַד הַלֵּב כִּי אִם לְצַד חוּץ, אֲבָל יֵשׁ לִדְחוֹת דְּכַוָּנָתוֹ רַק לְמַעֵט שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה כְּשִׁיטַת בַּעַל הַמָּאוֹר הַמּוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף שֶׁיְּהֵא הַתְּפִלָּה שֶׁל יָד לְצַד הַלֵּב וְהַקֶּשֶׁר לְצַד חוּץ אֲבָל בָּזֶה רְשׁוּת בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת כְּמָה שֶׁיִּרְצֶה. וְאַף עַל פִּי שֶׁהֶעֱדַפְנוּ אֶת הַמִּנְהָג שֶׁל הַדַּרְכֵי מֹשֶׁה מִכָּל מָקוֹם הַנּוֹהֵג כְּמַהֲרִ"י בֶּן חָבִיב אֵין לִמְחוֹת בְּיָדוֹ כִּי יֵשׁ לוֹ עַל מִי לִסְמֹךְ, גַּם עַל יְדֵי מִנְהָגוֹ טוֹב שֶׁלֹּא יָזוּז הַיּוּ"ד לְעוֹלָם מֵהַבַּיִת מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְפִי מַה שֶּׁאָנוּ נוֹהֲגִין כְּהַדַּרְכֵי מֹשֶׁה צָרִיךְ בְּכָל עֵת שְׁמִירָה לָזֶה, אוּלָם בֶּאֱמֶת יֵשׁ לָזֶה עֵצָה אַחֶרֶת, וְעַיֵּן בְּמַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"י):

* יֵשׁ לִזָּהֵר. עַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א שֶׁצִּיֵּן עַל זֶה, כַּנַּ"ל, וּרְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּדִין זֶה יֵשׁ לוֹ גַּם כֵּן מָקוֹר מֵהַגְּמָרָא, דְּמוּכָח שֶׁאֵין לְהַרְחִיק הַקֶּשֶׁר מֵהַתְּפִלִּין, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּעַצְמוֹ בִּדְבָרָיו הַקּוֹדְמִים:

ג * הַמִּנְהָג הַנָּכוֹן לְתַקֵּן וְכוּ'. וּבְכָל זֶה מִי שֶׁהוּא אִטֵּר וְאֵין לוֹ רַק תְּפִלִּין שֶׁל אֵינוֹ אִטֵּר אוֹ לְהֵפֶךְ, יוּכַל לְהַפֵּךְ וּלְהָנִיחַ הַקְּצִיצָה לְצַד הַכָּתֵף וְהַמַּעְבַּרְתָּא לְצַד הַיָּד כֵּן

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ס) תְּשׁוּבַת הָרְמָ"א (סי' קכב): (ו) בַּ"ח (ס"ב) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק"ב) וְהַגְּרָ"א וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ז) עַיֵּן בִּתְשׁוּבַת שְׁבוּת יַעֲקֹב (ח"א סי' ג) וּבְאַרְצוֹת הַחַיִּים (לב הארץ ס"א), וְעַל כָּל פָּנִים בְּלִי בְּרָכָה: (ס) אַחֲרוֹנִים, וְכֵן מַשְׁמַע מֵרַשִׁ"י מְנָחוֹת ל"ז עַמּוּד א' (ד"ה אין לו): ב (ט) יַד אֶפְרַיִם (ד"ה והתפילה עליו): (י) עַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"ה): (יא) שֻׁלְחַן שְׁלֹמֹה (ס"ג): ד (יב) הָרֹא"שׁ (הלכות קטנות תפילין סי' יח), וְהַגְּרָ"א בְּבֵאוּרוֹ מַשְׁמַע גַּם כֵּן שֶׁסּוֹבֵר דְּלֹא כְּהָרַשְׁבָּ"א (מגילה כד: ד"ה ציפה): (יג) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד):

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו"ע הרב (ס"ג) כתב שאין צריך להניח תפילין בימינו. **ב]** ובשו"ע הרב (ס"ג) כתב: יש אומרים דחייב להניח תפילין של יד על הקיבורת (של שמאל) (והמגן אברהם פסק של ימינו). **ג]** ובשו"ע הרב (ס"ז) לא הזכיר זהירות זו.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

שֶׁל יָד (טו) **לֹא שְׁנָא שֶׁל רֹאשׁ.** הַגָּה: וְדַוְקָא בַּתְּפִלִּין, אֲבָל בְּרְצוּעוֹת (טז) אֵין (ו) לְהַקְפִּיד (רשב"א בתשובה (ס"ס קלו) לְרַעַת הָרַשְׁבָּ"א. ח בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ומאחר). ט מִנְחוֹת ל"ז (ע"א).

(ס"ס) סימן תתכ"ז): **ה** זְאָדָם שֶׁהוּא (יז) עָלוּל לְנְזִילוּת וְאִם יִצְטָרֵךְ לְהָנִיחַ (יח) תְּפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ עַל בְּשָׂרוֹ לֹא יָנִיחַם כְּלָל, יֵשׁ לְהַתִּיר לוֹ לְהָנִיחַ תְּפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ עַל (יט) הַכּוֹבַע (ס) [ח] דַּק הַסָּמוּךְ לָרֹאשׁ, וְיכַסֵּם חמִפְּנֵי הָרוֹאִים. הַגָּה: וְהַמְּנִיחִים בְּדַרְכָּךְ זֶה לֹא יְבָרֵךְ עַל שֶׁל רֹאשׁ, (כ) רַק יְבָרֵךְ עַל (ט) שֶׁל יָד לְהָנִיחַ (לְדַעַת רַשְׁבָּ"א (שם)): **ו** (כא) * טוְאֹתָר (כב) יַד (י) יְמִינוֹ, אִם עוֹשֶׂה (כג) כָּל מְלַאכְתּוֹ בְּשִׂמְאלוֹ,

בְּאֵר הֵיטֵב

לְעִנְיַן בְּגָדִי כְהֻנָּה, וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם מֵיהוּ בְּכִנָּה מַתָּה וְעָפָר יֵשׁ לִזְהֵר עַל כָּל פָּנִים, דְּכָזֶה לֹא הֲרֵי אֲבָנֶיהָ כְּלָל. וּבְשֶׁלָּ"ה (מסכת חולין נר מצוה אות כב) כָּתַב דְּיֵשׁ לִזָּהֵר מְקוֹם הַנָּחַת תְּפִלִּין: (ו) לְהַקְפִּיד. מֵיהוּ יֵשׁ לְהַחְמִיר אֲפִלּוּ בִּרְצוּעוֹת מַה שֶּׁשָּׁיְךְ לְהַקְשִׁירָה, בֵּין בִּרְצוּעוֹת שֶׁל רֹאשׁ בֵּין בִּרְצוּעוֹת הַיָּד. טַ"ז (סק"ד) מַגֵּן אַבְרָהָם (סק"ה) עוֹלַת תָּמִיד (סק"ד). בְּסֵפֶר דִּבֵּר שְׁמוּאֵל סִימָן רצ"ב כָּתַב תּוֹכַחַת מְגַלָּה עַל הַמְּנִיחִין הַתְּפִלִּין עַל גַּבֵּי פֵּאָה נָכְרִית הַנִּקְרָא פַּארוּ"קָה, וְעַיֵּן בְּתְשׁוּבַת יַד אֵלִיָּהוּ סִימָן ג' שֶׁהֶאֱרִיךְ בָּזֶה: **ה** (מ) דַּק. וְעַל כּוֹבַע עֶבֶה אָסוּר. וְאִם יֵשׁ לוֹ מִכָּה בְּיַד אָסוּר לְהַנִּיחַ עַל הַבָּבָד מָשׁוּם לְךָ לְאוֹת' (שמות יג ט) וְלֹא לְאֲחֵרִים לְאוֹת, אֲבָל מֻתָּר לְהַנִּיחוֹ עַל הַחֻלּוּק אִם לֹא סָגֵי בְּלָאו הָכֵי, דְּהָא לְבוּשׁ בְּגַד אַחֵר עָלָיו. מִגֵּן אַבְרָהָם (סק"ו): (ט) **שֶׁל יָד.** וְהוּא הַדִּין אִם מְנִיחַ שֶׁל יָד בִּדְרָךְ זֶה, שֶׁלֹּא יְבָרֵךְ עַל שֶׁל יָד אֶלָּא עַל שֶׁל רֹאשׁ. מִגֵּן אַבְרָהָם (סק"ח). וְכָתַב הַבַּ"ח (ס"א) מִכָּל מָקוֹם בְּשָׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה יִרְאֶה שֶׁיִּהְא זוֹלֶת חֲצִיצָה, עַיֵּן שָׁם: **ו** (י) **יְמִינוֹ.** שְׁנַיִם שֶׁהֶלְכוּ בַּדֶּרֶךְ וְאֶחָד מֵהֶם אֲשֶׁר וְאֵין לוֹ רַק תְּפִלִּין מִפִּי שֶׁאֵינוֹ אֲשֶׁר, יָנִיחַ הַתְּפִלִּין בִּימִין דְּהַיְנוּ הַקְּצִיצָה לְצַד הַכָּתֵף וְהַמַּעְבְּרְתָּא לְצַד הַיָּד. וְכֵן לְהַפּוֹךְ בְּמִי שֶׁאֵינוֹ אֲשֶׁר וּמַנִּיחַ תְּפִלִּין שֶׁל הָאֲשֶׁר מַנִּיחַ בִּשְׂמֹאלוֹ הַקְּצִיצָה לְצַד הַכָּתֵף וְהַמַּעְבְּרְתָּא לְצַד הַיָּד. שִׁבּוּרֵי תַּשְׁוּבָה (מסכת חולין נר מצוה אות כב) דִּיֵּשׁ לִזָּהֵר מְקוֹם הַנָּחַת תְּפִלִּין. וּבְבִרְכֵי יוֹסֵף (סק"א) כָּתַב שֶׁפְּשׁוּט שֶׁהַנּוֹהֵג כֵּן צָרִיךְ לְנַפֵּץ הַמָּקוֹם הַיָּטֵב מִשּׁוּם הַתְּפִלִּין, וְגַם אֶפְשָׁר שֶׁהֵם מִסְּסִיקִים כְּמוֹ חֲצִיצָה, וְהֵבִיא מִדִּבְרֵי (הַמַּיְמוֹנִי) [הַמִּשְׁנָה לְמֶלֶךְ] מֵהַלָּכוֹת עֲבוֹדַת יוֹם הַכִּפּוּרִים (פ"ב ה"ב) דְּלִכְתְּךָ בְּכֹהֵן גָּדוֹל עָלָה וְנִתְפַּפֵּג כו' (יומא לא:) וְנָשָׂא וְנָתַן בָּזֶה, עַיֵּן שָׁם. וְנִרְאֶה דְּהַשֶּׁלָּ"ה כָּתַב כֵּן לְפִי שֶׁהַמַּשְׁפִּיעַ לַחֲצוֹת נוֹתֵן אֵפֶר תַּחַת פֵּאָה, וּכְשֶׁרוֹצֶה לְהָנִיחַ תְּפִלִּין צָרִיךְ לִזָּהֵר הַמָּקוֹם מִשּׁוּם כְּבוֹד הַתְּפִלִּין, וְכֵן הוּא בְּכִתְבֵי הָאַרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (פרי עץ חיים שער תיקון חצות פ"ג) עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּשוּ"ת פְּנֵי אַרְיֵה בְּסִימָן ו' וְסִימָן ז' לְעִנְיַן אֵבֶךְ שֶׁקּוֹרִין פּוּדֶ"ר מַה דִּינוֹ עַיֵּן שָׁם: **ה** (ח) דַּק. עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֵב. וְכָתַב בְּתַשְׁבֵּ"ץ (ח"א) סִימָן ל' אֵין לְהָנִיחַ תְּפִלִּין עַל הַכּוֹבַע רַק עַל רֹאשׁוֹ וּמֻתָּר לְכַסּוֹתוֹ בְּסוּדָרִין, וְהָא דְּאָמְרִינַן (מנחות לה:) יְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ' כו' (דברים כח י) הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה בְּרֹאשׁ בְּמָקוֹם שֶׁהֵם נִרְאִים יוֹתֵר, יִרְאוּ' כְּמוֹ וְשָׁמְעוּ, יִכָּל הָעָם רוֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת' (שמות כ טו) עַיֵּן שָׁם. וְנִרְאֶה דְּאַף שֶׁיֵּשׁ אֵיזֶה דֶּרֶךְ שֶׁבָּהּ דְּיִכָּל הָעָם רוֹאִים' דְּקָאֵי עַל הַמַּלְאָכִים שֶׁנִּבְרְאוּ מִכָּל דִּבּוּר, מִכָּל מָקוֹם פְּשִׁטָא דִּקְרָא עַל שְׁמִיעָה נֶאֱמַר וּמַפִּיק לֵיהּ בִּלְשׁוֹן רְאִיָּה לְדַרְשָׁא, וְהָכִי נַמִּי בְּהָא דִּיְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ' שֶׁיִּהְיֶה הַשְׁמִיעָה בְּרוּר אֲצָלָם כְּאִלּוּ רָאוּ בְּעֵינֵיהֶם מַמָּשׁ:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

דְּמֵבִיא מִשָּׁם שֶׁלָּ"ה (מסכת חולין נר מצוה אות כב) דִּיֵּשׁ לִזָּהֵר מְקוֹם הַנָּחַת תְּפִלִּין. וּבְבִרְכֵי יוֹסֵף (סק"א) כָּתַב שֶׁפְּשׁוּט שֶׁהַנּוֹהֵג כֵּן צָרִיךְ לְנַפֵּץ הַמָּקוֹם הַיָּטֵב מִשּׁוּם הַתְּפִלִּין, וְגַם אֶפְשָׁר שֶׁהֵם מִסְּסִיקִים כְּמוֹ חֲצִיצָה, וְהֵבִיא מִדִּבְרֵי (הַמַּיְמוֹנִי) [הַמִּשְׁנָה לְמֶלֶךְ] מֵהַלָּכוֹת עֲבוֹדַת יוֹם הַכִּפּוּרִים (פ"ב ה"ב) דְּלִכְתְּךָ בְּכֹהֵן גָּדוֹל עָלָה וְנִתְפַּפֵּג כו' (יומא לא:) וְנָשָׂא וְנָתַן בָּזֶה, עַיֵּן שָׁם. וְנִרְאֶה דְּהַשֶּׁלָּ"ה כָּתַב כֵּן לְפִי שֶׁהַמַּשְׁפִּיעַ לַחֲצוֹת נוֹתֵן אֵפֶר תַּחַת פֵּאָה, וּכְשֶׁרוֹצֶה לְהָנִיחַ תְּפִלִּין צָרִיךְ לִזָּהֵר הַמָּקוֹם מִשּׁוּם כְּבוֹד הַתְּפִלִּין, וְכֵן הוּא בְּכִתְבֵי הָאַרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (פרי עץ חיים שער תיקון חצות פ"ג) עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּשוּ"ת פְּנֵי אַרְיֵה בְּסִימָן ו' וְסִימָן ז' לְעִנְיַן אֵבֶךְ שֶׁקּוֹרִין פּוּדֶ"ר מַה דִּינוֹ עַיֵּן שָׁם: **ה** (ח) דַּק. עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֵב. וְכָתַב בְּתַשְׁבֵּ"ץ (ח"א) סִימָן ל' אֵין לְהָנִיחַ תְּפִלִּין עַל הַכּוֹבַע רַק עַל רֹאשׁוֹ וּמֻתָּר לְכַסּוֹתוֹ בְּסוּדָרִין, וְהָא דְּאָמְרִינַן (מנחות לה:) יְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ' כו' (דברים כח י) הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה בְּרֹאשׁ בְּמָקוֹם שֶׁהֵם נִרְאִים יוֹתֵר, יִרְאוּ' כְּמוֹ וְשָׁמְעוּ, יִכָּל הָעָם רוֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת' (שמות כ טו) עַיֵּן שָׁם. וְנִרְאֶה דְּאַף שֶׁיֵּשׁ אֵיזֶה דֶּרֶךְ שֶׁבָּהּ דְּיִכָּל הָעָם רוֹאִים' דְּקָאֵי עַל הַמַּלְאָכִים שֶׁנִּבְרְאוּ מִכָּל דִּבּוּר, מִכָּל מָקוֹם פְּשִׁטָא דִּקְרָא עַל שְׁמִיעָה נֶאֱמַר וּמַפִּיק לֵיהּ בִּלְשׁוֹן רְאִיָּה לְדַרְשָׁא, וְהָכִי נַמִּי בְּהָא דִּיְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ' שֶׁיִּהְיֶה הַשְׁמִיעָה בְּרוּר אֲצָלָם כְּאִלּוּ רָאוּ בְּעֵינֵיהֶם מַמָּשׁ:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

שֶׁלֹּא יְהֵא מַפְסִיק בֵּין הַתְּפִלִּין לַבָּשָׂר, (יז) וְעַל כָּל פָּנִים בְּכִנָּה מַתָּה וְעָפָר יֵשׁ לִזָּהֵר, וְעַל כֵּן (טו) יֵשׁ נוֹהֲגִין לִרְחֹץ מְקוֹם הֲנָחַת הַתְּפִלִּין. כָּתַב בְּסֵפֶר רְבִיד הַזָּהָב, וְרֹאֶה דְּמֵה שֶׁרְצוּעָה חוֹצֶצֶת לְפְעָמִים בֵּין תְּפִלִּין לִבְשָׂרוֹ לֹא מִקְרֵי חֲצִיצָה, דְּמִין בְּמִינוֹ אֵינוֹ חוֹצֵץ, וּמִלְבוּשֵׁי שְׁרָד שֶׁהָעִתַּקְתִּי לְעֵיל בְּסָעִיף קָטָן י' מַשְׁמַע דְּנָכוֹן לְכַתְּחִלָּה לְהַחְמִיר בָּזֶה: (טו) **לֹא שְׁנָא שֶׁל רֹאשׁ.** כָּתַב בְּסֵפֶר מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (סק"ד) וְרַע עָלַי הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל אוֹתָן הָאֲנָשִׁים שֶׁמְּנַדְּלִין בְּלוֹרוֹתֵיהֶן, מִלְּבַד כִּי הוּא דֶּרֶךְ שְׁחַץ וְגַאֲוָה, עַיֵּן מַה שֶּׁכָּתוּב בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קע"ח (ס"א), יֵשׁ בּוֹ אִסּוּר בַּהֲנָחַת תְּפִלִּין, דְּכֵיוָן דִּגְדוֹלִין הָרְבֵּה, לֵיכָּא לְמֵימַר בְּהוּ הַיְנוּ רְבִיתַיְהוּ, וְחוֹצְצִים, עַיֵּן שָׁם. וּבְלָאו חֲצִיצָה נַמִּי, בְּשֶׁכְּבָר הָנֵי שְׂעָרוֹת הַמְּרֻבִּים אִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם שֶׁיִּהְיוּ מְהֻדָּקִין וּמְנֻחִין עַל מְקוֹמָן כְּדִין: (טז) **אֵין לְהַקְפִּיד.** וְהָאַחֲרוֹנִים כָּתְבוּ דְּאֵין לְהָקֵל רַק בְּמָקוֹם הַכְּרִיכוֹת, אֲבָל מַה שֶּׁשָּׁיְךְ לְהַקְשִׁירָה (עז) יֵשׁ לְהַחְמִיר אַף בִּרְצוּעוֹת בֵּין בְּשֶׁל יָד וּבֵין בְּשֶׁל רֹאשׁ. וְכָתְבוּ תּוֹכַחַת מְגַלָּה עַל הַמְּנִיחִים הַתְּפִלִּין עַל גַּבֵּי פֵּאָה נָכְרִית הַנִּקְרָא פַּארוּ"קָה, וַאֲפִלּוּ אִם רַק הָרְצוּעָה מְנַחַ עַל הַפֵּאָה נָכְרִית. וּמִכָּל מָקוֹם מִשְׁמַע מִדִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ה) וְהַחַיֵּי אָדָם (כלל יד ס"ד) דְּאִם יֵשׁ לוֹ מַכָּה בְּרֹאשׁוֹ, וְרַק בַּמָּקוֹם שֶׁהָרְצוּעוֹת מֻנָּחִים וְלֹא בְּמָקוֹם הַקְּצִיצָה, מֻתָּר לוֹ לְהָנִיחַ הָרְצוּעוֹת עַל גַּבֵּי סְמַרְטוּטִין שֶׁעַל הַמַּכָּה אוֹ עַל גַּבֵּי כּוֹבַע דַּק וּלְבָרֵךְ, אַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ חֲצִיצָה בֵּין הָרְצוּעוֹת, כֵּיוָן דִּבְמָקוֹם הַקְּצִיצָה אֵין חֲצִיצָה. וְכֵן בְּשֶׁל יָד אִם יֵשׁ לוֹ מַכָּה, (יז) אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם הַקֶּשֶׁר הַקָּשׁוּר יָדוֹ, מֻתָּר לוֹ לְהָנִיחַ הַקֶּשֶׁר הַקָּשׁוּר עַל גַּבֵּי סְמַרְטוּטִין וּלְבָרֵךְ, אַף בָּזֶה יִזָּהֵר לְכַסּוֹת מִלְמַעְלָה כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיֵּם (שמות יג ט) 'לְךָ לְאוֹת' וְלֹא לַאֲחֵרִים לְאוֹת: **ה** (יז) **עָלוּל לִנְזִילוּת.** פְּרוּשׁ (יח) שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַכָּאוֹב אוֹ (יט) מַחוֹשׁ בְּרֹאשׁוֹ וְאִם יְגַלֶּה רֹאשׁוֹ יַזִּיק לוֹ הַקְּרִירוּת, כֵּיוָן שֶׁהוּא אָנוּס יָכוֹל לִסְמֹךְ עַל הָרַשְׁבָּ"א מִגְּלִילָה כד: ד"ה צִיפּוּי) דְּסְבִירָא לֵיהּ דְּאֵין חֲשָׁשׁ בַּחֲצִיצָה וְלֹא נֶאֱמַר (שם) 'בֵּין עֵינֶיךָ' אֶלָּא לְסַיֵּם לָהֶם מָקוֹם. וּמְשׁוּם 'לְךָ לְאוֹת' וְלֹא לַאֲחֵרִים לְאוֹת לֵיכָּא בְּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, דִּבְהוּ כְּתִיב (דברים כח י) 'וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ', וּמִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ לְכַסּוֹת (כ) מִפְּנֵי הָרוֹאִים שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים שֶׁהוּא אָנוּס: (יח) **תְּפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ עַל וְכוּ'.** וְאִם יֵשׁ לוֹ מַכָּה בְּיָד בִּמְקוֹם הֲנָחַת הַקְּצִיצָה וְהַמַּכָּה (כא) מִתְפַּשֶּׁטֶת בְּכָל הַקְּבָרֶת, מֻתָּר לוֹ לְהָנִיחַ (כב) עַל הָרְטִיָּה אִם לֹא סָגֵי בְּלָאו הָכֵי, (כג) וְלֹא יְבָרֵךְ, דְּהָא דַּעַת רֹב הַפּוֹסְקִים דְּחֲצִיצָה פּוֹסֶקֶת, וְיְבָרֵךְ שְׁתַּיִם עַל הַשֶּׁל רֹאשׁ כְּדִלְעֵיל בְּסִימָן כ"ו (ס"ב) בַּהַגָּ"ה, אַף יִלְבַּשׁ עַל הַתְּפִלָּה שֶׁל יָד מִלְמַעְלָה בֶּגֶד אַחֵר כְּדֵי לְכַסּוֹתָם, דְּהָא כְּתִיב בְּהוּ 'וְהָיָה לְךָ לְאוֹת' וְדָרְשִׁינַן (מנחות לז:) לְךָ לְאוֹת וְלֹא לַאֲחֵרִים לְאוֹת. וְדַוְקָא עַל רְטִיָּה, אֲבָל לְהָנִיחַ תְּפִלִּין עַל חֻלּוּקוֹ (כד) [א]יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאָסוּר אֲפִלּוּ בְּיָשׁ לוֹ מַכָּה וַאֲפִלּוּ אִם יִלְבַּשׁ עָלָיו בֶּגֶד אַחֵר: (יט) **הַכּוֹבַע דַּק.** אֲבָל עַל כּוֹבַע עֶבֶה אָסוּר לְהָנִיחַ, דְּלֹא יוּכַל לְכַוֵּן וּלְצַמְצֵם מָקוֹם שֶׁהַמֹּחַ שֶׁל תִּינוֹק רוֹפֵס: (כ) **רַק יְבָרֵךְ וְכוּ'.** (כא) וְיכַוֵּן לְהוֹצִיא הַשֶּׁל רֹאשׁ, דִּבְלָאו הָכִי דַּעַת הָרַבֶּה פּוֹסְקִים שֶׁאֵין מְבָרֵךְ עַל שְׁנֵיהֶם אֶלָּא אַחַת. וְעַיֵּן בְּבֵ"ח (ס"א) וְעוֹלַת תָּמִיד (סק"ה) דְּמַשְׁמַע מִדְּבְרֵיהֶם דְּנָכוֹן לְזָהֵר שֶׁעַל כָּל פָּנִים בְּשָׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה יִהְיֶה בְּלִי חֲצִיצָה כָּלָל: **ו** (כא) **וְאֹתָר וְכוּ'.** וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסָעִיף קָטָן י"ב: (כב) **יַד יְמִינוֹ.** וְאֲפִלּוּ (כו) נַעֲשָׂה אֲשֶׁר עַל יְדֵי שֶׁהִרְגִּיל עַצְמוֹ אַחֵר כָּךְ וְלֹא נוֹלַד כָּךְ, יָנִיחַ בִּימִין, וְכָל שֶׁכֵּן (כז) אִם מִן הַשָּׂמַיִם הִרְגִּילוּהוּ דְּהַיְנוּ שֶׁנּוֹלַד לוֹ חֹלִי בִּימִינוֹ וְנִטַּל הַכֹּחַ מִמֶּנּוּ אוֹ שֶׁנִּקְטַע לוֹ כַּף יָדוֹ הַיְמָנִית וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כָּל מְלַאכְתּוֹ בְּשִׂמְאל, בְּוַדַּאי דִּינוֹ כְּאֲשֶׁר גָּמוּר וְיָנִיחַ עַל הַיָּד הָרְצוּעָה. וְאִם חָזַר לִבְרִיאוּתוֹ וְנַעֲשָׂה שׁוֹלֵט בִּשְׁתֵּי יָדָיו בְּשָׁוֶה, הֲרֵי הוּא כְּכָל אָדָם: (כג) **כָּל מְלַאכְתּוֹ.** (כה) [ב]הוּא הַדִּין אֲפִלּוּ רַק

בְּאוּר הֲלָכָה

כְּתִבוּ בִּתְשׁוּבַת שְׁבוּת יַעֲקֹב (ח"א סי' ג) **וּבְאַרְצוֹת הַחַיִּים** (לב הארץ ס"ג), כִּי זֶה בְּוַדַּאי טוֹב יוֹתֵר מִמַּה שֶׁיְּנִיחַ כָּךְ וְיִהְיֶה הַתְּפִלִּין סָמוּךְ לַלֵּב וְיִהְיֶה קָשֶׁר הַיּ"ד חוּצָה לָהּ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַגְּרַ"א שֶׁהַסָּעִיף ב' אַף שֶׁכָּתַב בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ בְּשֵׁם מְנֻהָג, דִּינָא דְּגְמָרָא הוּא לְפָרוּשׁ הַגְּאוֹנִים. **וְעַיֵּן בְּחַיֵּי אָדָם** (כלל יד) אוֹת י"ג **דְּלֹא הִזְכִּיר שָׁם עֻבָּה זוֹ דְּשִׁבּוּת יַעֲקֹב, וְהוּא כְּתַב שָׁם דְּטוֹב אִם יָכוֹל לְהוֹצִיא הָרְצוּעָה וְלְהַכְנִיסָהּ מִצַּד אַחֵר כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה הַיּ"ד סָמוּךְ לַלֵּב אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַפֵּךְ הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַיּ"ד שֶׁתִּהְיֶה פָּנֶיהָ לְצַד הַבַּיִת, וְעַל כָּל פָּנִים לֹא יִתְבַּשֵּׁל מִמִּצְוַת תְּפִלִּין עֲבוּר זֶה וַיְנִיחֵם כָּךְ, עַיֵּן שָׁם, וּרְצוֹנוֹ לוֹמַר אַף דְּיִהְיֶה קֶשֶׁר הַיּ"ד לְצַד חוּץ וְהַתְּפִלִּין לְצַד הַלֵּב. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי בְּוַדַּאי טוֹב יוֹתֵר לַעֲשׂוֹת כְּהַשִּׁבּוּת יַעֲקֹב, דָּזֶה דִּינָא דְּגְמָרָא הוּא לְכַמָּה רִאשׁוֹנִים וְזֶה מִנְּקַל וְכִמוֹ שֶׁכָּתַב הַגְּרַ"א, **וַאֲפִלּוּ אִם יָכוֹל לְהוֹצִיא הָרְצוּעָה גַּם כֵּן יֵשׁ לְעַיֵּן, דְּאוּלַי מַה שֶׁהַיּ"ד לֹא יִהְיֶה פָּנָיו כְּלַפֵּי הַבַּיִת לֹא נָחְשַׁב יו"ד, וְעַל כָּל פָּנִים בְּאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא יַעֲשֶׂה כְּהַשִּׁבּוּת יַעֲקֹב:**

ו * **וְאֹתָר יַד יְמִינוֹ.** עַיֵּן מִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק כב) בְּמַה שֶׁכָּתַבְנוּ וַאֲפִלּוּ נַעֲשָׂה

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] אבל בשו"ע הרב (ס"ח) מתיר. **ב]** ובשו"ע הרב (ס"ט) כתב כלשון השו"ע.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

(כד) * מַנִּיחַ בִּשְׂמאלוֹ שֶׁהוּא יָמִין שֶׁל (יפ) [יא] כָּל אָדָם, וְאִם (כה) שׁוֹלֵט בִּשְׁתֵּי יָדָיו, מַנִּיחַ בִּשְׂמאל כָּל אָדָם. וְאִם כּוֹתֵב בִּימִינוֹ וְשׂוֹאֵר כָּל מַעֲשָׂיו עוֹשֶׂה בִּשְׂמאלוֹ, אוֹ כּוֹתֵב בִּשְׂמאל וְשׂוֹאֵר כָּל מַעֲשָׂיו עוֹשֶׂה בִּימִין, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיָּנִיחַ תְּפִלִּין בַּיָּד (כו) שֶׁתַּשׁ כֹּחַ, דְּבָעִינַן יָד כֵּהָה, * כְּוֵישׁ אוֹמְרִים שֶׁהַיָּד שֶׁכּוֹתֵב בָּהּ הִיא (כז) חֲשׁוּבָה (יג) יָמִין לְעִנְיָן זֶה וּמַנִּיחַ תְּפִלִּין בַּיָּד שֶׁכְּנֶגְדָּהּ. (הַגָּהָה: (כח) * וְהָכִי נָהוּג): ז לְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לְאָדָם מָקוֹם בְּמָקוֹם הֲנָחַת תְּפִלִּין, יָנִיחַ תְּפִלִּין, כִּי מָקוֹם יֵשׁ בִּזְרוֹעַ לְהָנִיחַ שְׁתֵּי תְּפִלִּין, כִּי הָעָצֶם הַסָּמוּךְ לְבֵית הַשָּׁחִי מֵחָצְיוֹ (כט) עַד הַקּוּבָּד״ו הוּא מָקוֹם הֲנָחַת תְּפִלִּין: ח נֹאוֹרֶךְ רְצוּעָה שֶׁל יָד, כְּדֵי שֶׁתַּקִּיף אֶת הַזְּרוֹעַ וְיִקָּשֵׁר מִמֶּנָּה הַקֶּשֶׁר וְתִמָּתַח עַל אֶצְבַּע אֶמְצָעִית וְיִכָּרֵךְ מִמֶּנָּה עַל אֶצְבָּעוֹ (ל) שְׁלֹשָׁה (יג) כְּרִיכוֹת וְיִקָּשֵׁר. סוְנוֹהֲגִין הָעוֹלָם לִכְרֹךְ עַל הַזְּרוֹעַ שִׁשָּׁה (לא) אוֹ שִׁבְעָה (יד) כְּרִיכוֹת. הַגָּהָה: (לב) אוְאֵין לִכְרֹךְ הָרְצוּעָה עַל (טו) [טו] הַתְּתוֹרָא כְּדֵי לְחַזְּקָהּ עַל הַיָּד (מהרי״ל (מנהגים)): ט עמְקוֹם הֲנָחַת

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ו [יא] כָּל אָדָם. עַיִן בְּאֵר הַיטֵב. וְעַיִן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל סָעִיף קָטָן א', וּמִדִּבְרֵי הַבַּעַל הָעִטּוּר (ח״ב נט:) שֶׁהֶבִיא הַבַּיִת יוֹסֵף (סי׳ תרנא ד״ה ויטול) נִרְאֶה דְּסָבִירָא לֵיהּ דְּיָצָא. וּבְשֶׁלְמֵי צִבּוּר (דיני תפילין ס׳ י״ד) כָּתַב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וּמְצָאתִי בְּסֵפֶר יַד טוֹב לְמַהֲרִי״ץ צָמַח הָאֲרִיךְ וְהִרְבָּה בִּרְאָיוֹת שֶׁאִשָּׁה יַד יְמִינוֹ אֵינוֹ רְשָׁאי לְשָׁנוֹת מִשְּׁאָר כָּל אָדָם, שֶׁלֹּא לְשָׁנוֹת הַמְּדָר הָעֶלְיוֹן, עַיֵּן שָׁם:

ח [טו] הַתְּתוֹרָא. עַיִן בְּאֵר הַיטֵב. וּבְכַרְמֵי יוֹסֵף (סי׳ כה סק״ט) כָּתַב שֶׁכָּתְבוּ בְּשֵׁם מֹהֲרַ״י צָמַח שֶׁהָרַב מֹהֲרַ״ש וִיטַל הָעִיד שֶׁאֵצֶל מוֹרֵנוּ הָרַב חַיִּים וִיטַאל זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה כָּשֶׁהָיָה עוֹבֵר הָרְצוּעָה בְּזְרוֹעַ הָיָה מְהַדֵּק הֵיטֵב וְקוֹשֵׁר הֵיאֵ״ד עִם הַתְּפִלָּה וּמַמְשִׁיךְ הָרְצוּעָה אֵצֶל הַזְּרוֹעַ לַעֲשׂוֹת הַכְּרִיכוֹת, אֲבָל בְּבֹקֶר לֹא עָשָׂה שׁוּם כְּרִיכָה כְּלָל, וְאָמַר מוֹרֵנוּ הָרַב חַיִּים וִיטַאל שֶׁכֵּן נָהֲגוּ רַבּוֹ הָאֲרִי״ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וּמֹהֲרַ״י צָמַח הוֹכִיחַ כֵּן מִדִּבְרֵי הַפּוֹסְקִים וּמִדִּבְרֵי הַקַּבָּלָה וְכֵן נָהֲגוּ. וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַב הַמַּשְׁבֵּ״ץ חֵלֶק ג׳ סִימָן ק״ח צַד כְּאֵן לְשׁוֹנוֹ. וּכְמוֹחֲזִיק בְּרָכָה (ס״ה) כָּתַב עַל מַה שֶּׁכָּתוּב כְּאֵן שֶׁאֵין לִכְרֹךְ הָרְצוּעָה עַל הַתְּתוֹרָא וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, הָעוֹלָם נוֹהֲגִין לְהַקֵּף כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים וְכָתְבוּ שֶׁכֵּן מוֹכִיחַ מִדִּבְרֵי גּוּרֵי הָאֲרִי״ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה (פרי עץ חיים שער התפילין פ״ג). וְהָרַב מוֹר וּקְצִיעָה הָעִיד שֶׁהַגָּאוֹן מֹר אֲבִיו הָיָה כּוֹרֵךְ הָרְצוּעָה עַל הַתְּתוֹרָא וְכָתַב דְּשַׁעֲמוֹ נִמְשׁוֹךְ עִמּוֹ. עַיֵּן שָׁם, וַאֲנִי תְּמַהּ שֶׁמִּסְתַּמְּכִים לְהַקֵּף מִמָּה שֶׁכָּתַב בְּכַרְמֵי יוֹסֵף בְּשֵׁם מֹהֲרַ״י צָמַח וְכָתַב וְכֵן נָהֲגוּ. וּכְסֵפֶר שַׁלְמֵי צִבּוּר (שם ס״ו) רָאִיתִי שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם סֵפֶר זֵר זָהָב כָּתַב יַד לְמַהֲרַ״י צָמַח וְהֵבִיא שֵׁם דִּבְרֵי מַהֲרַ״ש וִיטַל, וְכָתַב שֶׁאָמַר לוֹ שֶׁהָרַב אָבִיו עַצְמוֹ הָיָה יָשֵׁן לוֹ תְּפִלִּין כְּפַעַם רִאשׁוֹנָה שֶׁלָּבַשׁ, שֶׁאָבִיו לְבַשׁ לוֹ וְאָמַר לוֹ שֵׁכֵן הָיָה נוֹהֵג

בַּאוּר הַלָּכָה

וְכוּ׳, כֵּן כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם סָעִיף קָטָן ט׳ בְּשֵׁם הַפְּרִישׁ (הלכות קטנות תפילין דף יג טור ג), וְאַף דְּסֵיּם שָׁם דִּיֵּשׁ חוֹלְקִין עַל זֶה מִכָּל מָקוֹם מוּכָח בְּסוֹף סָעִיף קָטָן י׳ לְהַמְעַיֵּן בּוֹ דְּלִדְיָנָא הִסְכִּים כְּהַדְּרָכֵי מֹשֶׁה (האריך ד״ה ופירש) וְכֵן פְּסַק הַדֶּרֶךְ הַחַיִּים (דין מקום הנחת תפילין ס״ד). וּמַה שֶּׁכָּתַבְתִּי וְכָל שֶׁכֵּן אִם מִן הַשָּׁמַיִם וְכוּ׳, כֵּן כָּתַב הַגְּדוֹל מֵרַבָּבָה דְּכָזֶה כּוֹפִי עָלְמָא מוֹדִים דְּנַעֲשָׂה אִשָּׁה, וּפְשׁוּט דְּלִסְבָרָתוֹ הוּא הַדִּין אִם נִקְטַע כַּף יָדוֹ הַיְמָנִית נַעֲשָׂה בָּזֶה אִשָּׁה וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּקִצּוּר. וְרָאִיתִי בְּסִפְרֵי מְגַדִּים בְּסִימָן תרנ״א (א״א סק״י) שֶׁמְּסַתַּפֵּק בָּזֶה וּמַשְׁמַע דְּלֹא בְּרִירָא לֵיהּ סְבָרַת הַגְּדוֹל מֵרַבָּבָה, וּמִכָּל מָקוֹם פָּשׁוּט דְּנוֹכֵל לְסָמְכָה בָּזֶה עַל הַגְּדוֹל מֵרַבָּבָה אַחֲרֵי דַּאֲפִלּוּ בְּאִשָּׁה שֶׁנַּעֲשָׂה עַל יְדֵי שֶׁהָרְגִּיל עַצְמוֹ גַּם כֵּן פְּסַק הַדֶּרֶךְ מֹשֶׁה דְּדִינוֹ כְּאִשָּׁה. וְעַד דְּלִפְלִי מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ לְמַעְלָה (סק״ח) בְּנִקְטַע שְׁמֹאלוֹ וְלֹא נִשְׁאַר לוֹ כִּי אִם הַקִּבָּרֶת דְּמַעְקַר הַדִּין חַיָּב לְהָנִיחַ עָלֶיהָ תְּפִלִּין, הוּא הַדִּין בְּנִקְטַע יַד יְמִינוֹ וְלֹא נִשְׁאַר לוֹ כִּי אִם הַקִּבָּרֶת חַיָּב לְהָנִיחַ עָלֶיהָ עָלֶיהָ תְּפִלִּין, דְּצָעוּתָה אַחַר שֶׁהָרְגִּיל עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת בִּשְׂמאל, הַיְמִין נַעֲשָׂה שְׂמאל:

* מַנִּיחַ בִּשְׂמאלוֹ. עַיִן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק כד) בְּשֵׁם חוּט הַשָּׁנִי. וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (ס״ק יא) שֶׁכָּתַב דְּמִדִּבְרֵי בַּעַל הָעִטּוּר (ח״ב נט:) שֶׁהוּבְּא בְּבֵית יוֹסֵף בְּסִימָן תרנ״א (ד״ה ויטול האגודה) נִרְאֶה דְּסָבִירָא לֵיהּ דְּיָצָא, וּדְבָרָיו אֵין מְחֻבָּרִין, דְּכָנְגֶד הַבַּעַל הָעִטּוּר מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם דְּלֹא גָּרַע מִתְּפִלִּין רְצוֹנוֹ לוֹמַר אַחֲרֵי דְּכִתְפִלִּין דִּינָא הָכִי דְּמִנִּיחַ בִּשְׂמאלוֹ שֶׁהוּא יָמִין כָּל אָדָם, עַל כָּל פָּנִים לְעִנְיָן לוֹלֵב בְּדִיעֲבַד יָצָא בָּזֶה, אֲבָל בִּתְפִלִּין גּוּפָא בְּוַדַּאי אִם הַפֵּךְ וְהִנִּיחַ בִּימִינוֹ שֶׁהוּא שְׂמאל כָּל אָדָם אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד לֹא יָצָא, דִּבְאִשָּׁה שְׂמאל דִּידֵיהּ הָוֵי כִּימִין כָּל אָדָם, אַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּחוּט הַשָּׁנִי שֶׁכְּתָבוֹ כֵּן דִּבְרֵי בַּעַל הָעִטּוּר בְּרָאיוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ:

* וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַיָּד שֶׁכּוֹתֵב בָּהּ וְכוּ׳. מִפְּתִימַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וְהַפּוֹסְקִים מִשְׁמַע דְּכָל תְּפִיכָה מְהֻנֵּי לָזֶה וְלֹא בָּעִינַן שֶׁיִּהְיֶה יָכוֹל לִכְתֹּב סְפָרִים תְּפִלִּין וּמְזוּזָה גּוּפָא כְּדִמְשְׁמַע לְכָאוֹרָה פְּשִׁיטָה דְּקָרָא (דברים ו ט) וּכְתַבְתָּם, אַף אִם אֵינוֹ יָכוֹל לִכְתֹּב כָּתַב גְּמוּר רַק רְשִׁימוֹת וּתְמוּנוֹת בְּעָלְמָא לְזִכָּרוֹן כְּמוֹ שֶׁאָנוּ קוֹרִין (בְּלָשׁוֹן אַשְׁכְּנַז צִיקְפְּע״ר), אֵינִי יוֹדֵעַ אִם הוּא בִּכְלָל כָּתַב לְעִנְיָן זֶה. וְעַיֵּן בְּרִמְבַּ״ם פֶּרֶק י״א מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת דִּין י״ד בְּמַה שֶּׁכָּתַב וַאֲפִלּוּ מִשְׁנֵי סִימָנִיּוֹת וּבְהַמְגִיד מִשְׁנֶה שָׁם, וְצָרִיךְ עִיּוּן. וּכְאֶמֶת בִּכְגוֹן זֶה בְּוַדַּאי יוֹתֵר טוֹב לִסְמֹךְ עַל שִׁיטַת הַגְּרַ״א וְהָרַב מֵהָרַאשׁוֹנִים דִּסְבִירָא לְהוּ כְּדֵעָה הָרִאשׁוֹנָה, וּכְמוֹ שֶׁהָאֲרִיךְ בִּכְעֵין זֶה הָאַרְצוֹת הַחַיִּים (המאיר לארץ ס״ק לד) עַיֵּן שָׁם:

* וְהָכִי נָהוּג. עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״י) שֶׁכָּתַב דְּלִדְעָה זוֹ אֲפִלּוּ אִם הוּא שׁוֹלֵט בִּשְׁתֵּי יָדָיו בִּכְתִיבָה, מַנִּיחַ בִּשְׂמאל כָּל אָדָם אַף שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה בִּשְׂמאל וְעַיֵּן עוֹד שָׁם שֶׁהֵבִיא דַּעַת הַבַּ״ח (ס״כ) שֶׁחוֹלֵק וְסוֹבֵר דְּדִוְקָא אִם כּוֹתֵב בִּימִינוֹ וְשׂוֹאֵר כָּל מַעֲשָׂיו עוֹשֶׂה בִּשְׂמאלוֹ, וְעַיֵּן עוֹד שָׁם שֶׁהֵבִיא דַּעַת הַבַּ״ח (ס״כ) שֶׁחוֹלֵק וְסוֹבֵר דְּדִוְקָא אִם כּוֹתֵב בִּימִינוֹ וְשׂוֹאֵר כָּל מַעֲשָׂיו עוֹשֶׂה בִּשְׂמאלוֹ וְשׂוֹאֵר מְלַאכְתּוֹ עוֹשֶׂה בִּימִינוֹ יַנִּיחַ בִּשְׂמאל שֶׁל כָּל אָדָם, אַף אִם כּוֹתֵב בִּשְׂמאלוֹ וְשׂוֹאֵר מְלַאכְתּוֹ עוֹשֶׂה בִּימִינוֹ יַנִּיחַ בִּשְׂמאל שֶׁל כָּל אָדָם, אַף

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

רב מְלַאכְתּוֹ: (כד) מַנִּיחַ בִּשְׂמאלוֹ. וְאִם הֵנִיחוּ בִּימִינוֹ שֶׁהוּא שְׂמאל כָּל אָדָם, אַף בְּדִיעֲבַד לֹא יָצָא [חוּט הַשָּׁנִי סִימָן כ״ח] וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה מניח): (כה) שׁוֹלֵט בִּשְׁתֵּי יָדָיו. רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁעוֹשֶׂה כָּל הַמְּלָאכוֹת בִּשְׁנֵיהֶם שָׁוֶה בְּשָׁוֶה, אֲבָל אִם נָקֵל לוֹ לַעֲשׂוֹת בִּשְׂמאל, אַף שֶׁיְּכוֹל לַעֲשׂוֹת אוֹתָם גַּם בִּימִין, זֶה לֹא מִקְרֵי שׁוֹלֵט בִּשְׁתֵּי יָדָיו [כֵּן מוּכָח לְקַמָּן בְּסִימָן תרנ״א בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״י) עַיֵּן שָׁם]: (כו) שֶׁתַּשׁ כֹּחַ. רְצוֹנוֹ לוֹמַר דִּכְתִיבָה אֵין לָהּ שׁוּם מַעֲלָה מִשְּׁאָר מְלָאכָה יְחִידִית, וְאָזְלִינַן בָּתַר רֹב הַמַּעֲשִׂים, וְהִיא הַנִּקְרֵאת שְׂמאל: (כז) חֲשׁוּבָה יָמִין. דִּכְתִיב (דברים ו ח״ט) וּקְשַׁרְתָּם, וּכְתַבְתָּם מַשְׁמַע דִּבְאוֹתוֹ יָד שֶׁכּוֹתֵב בָּהּ צָרִיךְ לִקְשֹׁר אֶת הַתְּפִלִּין עַל הַיָּד שֶׁכְּנֶגְדּוֹ. (כט) מֵיהוּ כְּשֶׁלֹּא נוֹלַד כֵּן, רַק אַחַר כָּךְ הִרְגִּיל עַצְמוֹ לִכְתֹּב בִּשְׂמאל, וּשְׂאָר מַעֲשָׂיו עוֹשֶׂה בִּימִין, יַנִּיחַ בִּשְׂמאל כָּל אָדָם. וְאָדָם (ל) שֶׁאֵין יָכוֹל לִכְתֹּב, לְכַלֵּי עָלְמָא אָזְלִינַן בָּתַר שְׂאָר מְלָאכוֹת, בְּאֵיזֶה יָד שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָם נִקְרָא יָמִין: (כח) וְהָכִי נָהוּג. עַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה והכי נהוג): ז (כט) עַד הַקּוּבָּד״ו. רְצוֹנוֹ לוֹמַר (לא) בַּבָּשָׂר הַתָּפוּחַ אֲשֶׁר לְצַד הַקּוּבָּד״ו, וְלֹא עַד הַקּוּבָּד״ו מַמָּש. וְאִם נִתְפַּשֵּׁט הַמַּכָּה בְּכָל בָּשָׂר הַתָּפוּחַ אֲשֶׁר לְצַד הַקּוּבָּד״ו, (לב) יוֹכֵל לְסָמֹךְ עַל דַּעַת הַמַּקְלִין לְהָנִיחַ בְּבָשָׂר הַתָּפוּחַ אֲשֶׁר בְּחַצִי הָעֶלְיוֹן שֶׁל עָצֶם. (לג) וְאִם הַמַּכָּה גְּדוֹלָה וּמִצְטָעֵר בַּהֲנָחַת הַתְּפִלִּין, פָּשׁוּט מִלְּהָנִיחַ הַתְּפִלִּין שֶׁל יָד אֲפִלּוּ נִשְׁאַר לוֹ מָקוֹם, וְיָנִיחַ שֶׁל רֹאשׁ לְבַד וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן כ״ו (ס״א) עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּסָעִיף ה׳ בְּסָעִיף קָטָן י״ח: ח (ל) שְׁלֹשָׁה כְּרִיכוֹת. כ[ב]שְׁנַיִם (לד) בַּפֶּרֶק הַתַּחְתּוֹן וְאֶחָד בַּפֶּרֶק הָאֶמְצָעִי, (לה) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דִּתְחִלָּה אֶחָד בְּפֶרֶק אֶמְצָעִי וְאַחַר כָּךְ שְׁנַיִם בַּפֶּרֶק הַתַּחְתּוֹן. וְאוֹתָן הַכְּרִיכוֹת יַעֲשֶׂה אַחַר הֲנָחַת הַשֶּׁל רֹאשׁ: (לא) אוֹ שִׁבְעָה. וְאָנָן נָהֲגִינַן שִׁבְעָה [אַחֲרוֹנִים]. וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (ס״ק טו) שֶׁמַּסִּיק דְּאֵין לַעֲשׂוֹת אֵלּוּ הַשִּׁבְעָה כְּרִיכוֹת רַק עַל הַזְּרוֹעַ, דְּלֹא כְּקַצָּת שְׁנוֹהֲגִים לַעֲשׂוֹת שִׁלְשָׁה כְּרִיכוֹת עַל הַקִּבָּרַת וְאַרְבָּעָה עַל הַזְּרוֹעַ: (לב) וְאֵין לִכְרֹךְ. שֶׁכְּבָר נִתְקַיֵּם וְיִקָּשֵׁרְתָּם כְּרִצוּעָה שֶׁעַל הַמַּעֲבֶרְתָּא, וּכְמוֹ בִּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ שֶׁתְּלוּיִ בְּרְצוּעָה שֶׁבְּתוֹךְ הַמַּעֲבֶרְתָּא, (טו) וְכֵיוָן שֶׁאֵין מִצְוָה כְּלָל בְּכְרִיכָה לָכֵן אֵין לְהַנִּיחַ עַל

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(סה) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק י״):
(לג) אֵלִיָּה רַבָּה (סק״ז):
ז (לד) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב), וְהַגְּרַ״א הִסְכִּים לְדִינָא גַּם כֵּן הָכִי:
(לה) חַיֵּי אָדָם (כלל יד ס״ו):
(לו) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יא):
(לז) וּפְרִי מְגַדִּים (א״א ס״ק יא):
ח (לח) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יב) וּפְרִי מְגַדִּים (משא״ס סק״ח):
(לט) גַּם זֶה בִּמְשִׁבְּצוֹת וְהֵבִיא סָעִיף קָטָן ח׳:
(מ) טַ״ז (סק״ט):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וכ״כ בשו״ע הרב (ס״ג). אבל בסידור כתב: ודשאי לכרוך הרצועה סביב התיתורא כדי לחזקה על היד אבל לא סביב הקציצה (ויש כורכין ב׳ פעמים סביב התיתורא בכדי שיהיה כמין ש״ן עם הרצועה המהדקת את התפלה על היד). **ב]** וכ״כ בשו״ע הרב (ס״ב). ובסידור כתב: בתחלה כריכה אחת על פרק האמצעי ואח״כ שתי כריכות על הפרק התחתון (וכורך המותר על כף היד) ובסוף הכריכות יקשור.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah